

ANNA WAHLENBERG

Anna Maria Lovisa Wahlenberg, dotter till fabrikören Adolf Wilhelm Wahlenberg och Maria Theresia Lönngren, växte upp i Stockholm.

Hon debuterade vid 24 års ålder, under pseudonymen Rien, med *Teckningar i sanden* (1882). Denna kom att följas av en omfattande produktion romaner och sagosamlingar, samt av dramatik för både barn- och vuxenpublik, ämnad att framföras av såväl professionella skådespelare som amatörer. Detta varvade hon med översättningar, bearbetningar och kortare tidningsartiklar.

Efter åtta års äktenskap med F. Kjerrman, redaktionssekreterare på Dagens Nyheter, blev hon änka med två små söner. Positionen som skattebetalande yrkeskvinna med ensamt försörjningsansvar för två barn fick henne att emellanåt vässa pennan och skriva inlägg i rösträttsdebatten. Hon menade att det var bisarrt att myndiga kvinnor som bedömdes vara kompetenta att sköta sina egna och andras affärer inte hade rösträtt, att änkor med barn och ogifta mödrar som förutsattes kunna försörja sig själva och sina barn inte ansågs ha förstånd att välja representanter till riksdagen.

Som dramatiker debuterade Anna Wahlenberg på Södra Teatern med komedin *På vakt* (1890). Dramat handlar om Kerstin, som efter en tids språkstudier kommer hem och upptäcker att fadern och hushållerskan har blivit lite väl goda vänner. Faderns hantverkare Mattsson, som är kär i Kerstin, får henne att bli på sin vakt både mot hushållerskan och mot en ingenjör som Kerstin själv är förtjust i. Efter en mängd förvecklingar får dramat ett lyckligt slut för alla utom den lytte Mattsson.

Kritiken var överlag positiv. Man tyckte att stycket kändes genuint svenskt; Anna Wahlenberg hade tecknat svenska figurer som man mötte i verkligheten. En kritiker framhöll hennes förmåga att fånga skiftningarna i människans psykologi, i synnerhet den kvinnliga. Trots smärre anmärkningar kan hennes första drama betraktas som något av en succé. Med tiden kom *På vakt* även att spelas på Dramatiska teatern (1894) och på landsortens scener. Framgången gav mersmak, och under resten av sitt yrkesverksamma liv skulle Anna Wahlenberg återkomma med dramatik skriven för såväl den professionella teatern som amatörsällskap och skolbarn.

Trots den omfattande produktionen inom olika genrer är det främst som barnboksförfattarinna Anna Wahlenberg gått till eftervärlden, något som kanske inte är så konstigt med tanke på den uppskattning hon rönt för sina bearbetningar av *Tusen och en natt* och att flera av hennes egna sagor översattes till tyska, engelska, danska och norska. Men det är sorgligt att dramatiken så gott som helt fallit i glömska. När och om denna överhuvudtaget nämns sker det gärna i svepande ordalag, i stil med att hon skrev lättare komedier och traditionella sagospel med prinsessor och troll.

En genomläsning av hennes dramatik visar dock på annat:

I *Löndörren* (1892) dryftar hon olika perspektiv på äktenskapet och lyfter fram vilka komplikationer som kravet på att borgarkvinnan skulle ha ett fläckfritt förflutet kunde medföra.

I *Två valspråk* (1891) låter hon en modern kvinna bryta mot diverse genuskonventioner. Bland annat har hon flera manliga vänner, målar gärna monogram i tusch och tycker att det är vanvett att fälla för hand när det finns symaskin.

Heder för två (1905) är ett naturalistiskt drama som handlar om en arbetarkvinna som fruktar att hennes man ska slå ihjäl henne om han får veta att grannarna misstänker henne för stöld.

Människokännaren (1908) är en granskning av en självupptagen och intrigant vetenskapsman som bland annat är övertygad om att hans kollega ägnar sig åt forskningsfusk.

I sagospellet *Unga grevens hjärta* (1931) låter hon besjälade möbler spela framträdande roller.

Förhoppningsvis kan dessa exempel nyansera bilden av Anna Wahlenbergs nästan femtioåriga författarskap och leda till spännande omläsningar av hennes dramatik.

Dramatik:

På vakt, Sthlm, 1890

Löndörren, Sthlm, 1892

Två valspråk, Sthlm, 1892

Farbror Pål (handskrivet manuskript), 1896

Heder för två (handskrivet manuskript), 1905

Människokännaren, Sthlm, 1908

Sagoteatern, Sthlm, 1911

Cendrillon, Sthlm, 1915

En mesallians, Sthlm, 1915

Stackars flicka, Sthlm, 1915

Kungens nattmössa, Sthlm, 1925

Pappas kria, Sthlm, 1930

Ungdomsteatern, Sthlm, 1930

Barnsteatern, Sthlm, 1931

Damoklessvärdet, Sthlm, 1931

Unga grevens hjärta, Sthlm, 1931

Källor:

Svenskt författarlexikon 1900-1940, 1942

Dagens Nyheter, 1890-01-28

Nya Dagligt Allehanda, 1890-01-28

Stockholms Dagblad, 1906-03-01

Svenska Dagbladet, 1907-05-26, 1907-10-26